

Hitta i Krigsarkivets bestånd. 1.12 Skeppsgossar

På örlogsskeppen har man, åtminstone sedan 1650-talet men förmodligen ännu tidigare, haft små pojkar som fick utföra vissa sysslor. Av erfarenhet visste man att skeppsgossarna oftast blev duktiga sjömän och detta ville man ta vara på när det första reglementet kom 1685. Krigsarkivets äldsta rulla över skeppsgossar daterar sig från 1677.

Skeppsgossekåren som fanns i Karlskrona delades 1828 upp i två skeppsgossekompanier; 1:a och 2:a kompanierna. 1902 tillkom 3:e kompaniet. 1907 startade även en kår i Marstrand med två kompanier, vilka kallades 4:e och 5:e kompanierna. De två sistnämnda skulle lyda under Stockholms örlogsstation och pojkarna skulle rekryteras till sjömanskåren i Stockholm.

Även i Stockholm och Göteborg fanns tidvis skeppsgossekompanier. Dessa upphörde 1854 respektive 1848. Inga särskilda arkiv finns efter dem (se nedan).

Åldern vid antagningen har varierat genom tiderna, men 8 år var vanligt ända fram till 1848. Då ändrades lägsta ålder till 13 år. Dock gällde fortfarande 8 år för dem som antogs till musikutbildningen. Därefter har antagningsåldern fortsatt att variera för att slutligen år 1899 bestämmas till 15 år. När pojkarna hade blivit 18 skulle de "karlskrivas". Detta innebar att de lämnade skeppsgossekåren och blev exempelvis matrosar.

Skeppsgossekårens avveckling påbörjades 1937, då 4:e och 5:e kompanierna i Marstrand uppgick i 2:a respektive 1:a kompanierna i Karlskrona. Skeppsgosseinstitutionen upphörde helt 1939.

Hur man finner uppgifter om skeppsgossar

Karlskrona: I Krigsarkivets forskarexpedition finns ett kortregister över marinens personal (låda 100-104, se "Rullor över båtsmän") där sakordet "skeppsgossar" ger hänvisning till rullor i olika arkiv för åren 1677-1912. Men redan fr.o.m. 1828 bildar Skeppsgossekåren i Karlskrona ett eget arkiv och register till detta finns i förteckning 544.

Om man inte känner till vilket av kompanierna skeppsgossen tillhörde finns det tyvärr ingen genväg att ta reda på detta vad gäller perioden före 1901. Från 1901 finns i arkivet efter Chefen för skeppsgossekåren (förteckning 544) en serie kallad "Rullor över skeppsgossekåren" som gör det enklare att se vilket kompani han tillhörde.

Marstrand: Register över vilka rullor som finns över skeppsgossarna i Marstrand hittar man i förteckning 545. Rullor finns under respektive kompani men också under chefsexpeditionen. Vet man inte vilket av de två kompanierna han tillhörde finns det inga genvägar utan man får leta sig fram.

Stockholm och Göteborg: Rullor till dessa kompanier finner man genom ovan nämnda kortregister, som hänvisar till olika arkiv.

Typer av rullor: Det finns ett flertal sorters rullor. Vad man bör komma ihåg är att de i vissa fall överlappar varandra, i andra fall ersätter varandra. Många gånger kan uppgifterna i samma typ av rulla under vissa år vara fylliga medan de under andra år inte ger lika mycket information. De rullor som oftast innehåller mycket

information är generalmönsterrullor, årsmönsterrullor och kunskapsrullor. Vanligt är att även faders yrke och namn finns noterat.

Krigsarkivet förfogar också över ett enskilt arkiv efter Föreningen före detta skeppsgossar i Stockholm. Arkivet, som omfattar åren 1954-2004, innehåller bland annat tidningsurklipp och matriklar över skeppsgosseskolan i Marstrand.

Litteraturltips:

- Skeppsgossekåren 1685-1939 - Ett Minnesverk. Stockholm 1940.
- Skeppsgossen 300 år 1685-1985. Stockholm 1985
- Gynther, S.W: Författningssamling för Kongl. Maj:ts flotta. Härnösand 1851-1870.